

Један наш трговачки дневник из XVIII века

У историографији нашој рано је обрађена пажња и старој трговини, нарочито у радовима покојног Чеде Мијатовића. Али се и у овој грани њеној много још мора очекивати. За старо доба наше државне самосталности имамо у објављеним споменицима прилично грађе ове врсте. Али смо из доба турске управе, иако нам је оно ближе, оскуднији у њој. А то је баш време у коме је трговина по нашим земљама национализована. Несигурност на путу, а и по самим трговинским центрима, настала за време турске владавине, била је опаснија за странце. Зато су Млечани и Дубровчани са осталим нашим приморцима осетили јачу потребу за мештанима посредницима. Ови су постепено задобили углед ишчезле наше властеле. У посредовању пред Турцима, којима су такође, нарочито због иностранства, потребни били, трговци су постали главни морални и финансијски ослонац и нашој независној цркви и њеној аутономној организацији.

У најновије време појавило се неколико добрих прилога историји трговине у Босни из времена последња два века.¹ Ја сам, међутим, дошао до једне трговачке књиге из тога времена, која је и за ширу територију нашу, а и за трговину са иностранством сачувала више детаља о предметима и на-

¹ А. Гилџфердинг, Боснија, Герцеговина и Стара Сербия (Собрание сочинений, т. III, СПб. 1873; Владислав Скарић, Из трговачких тевтера и писама, Загреб 1914; Хамдија Крешевић, Из босанске трговине XIX века, Narodna Starina, Zagreb, књ. 1 и Сарајевска чаршија, Narodna Starina, књ. 14; Д-р Влад. Ђоровић, Босанско-Херцеговачки трговци у Далмацији, Годишњица Н. Чупића, књ. 33; Д-р Васиљ Појовић, Трговина Будимлића, Narodna Starina, књ. 14; Трговина и промет Босне у Напалеоново доба, Споменик Ср. Кр. Ак. Наука, књ. 69.

чину трговања, као и о неким правцима, којима је наша трговина још од најдубљих старина вођена.

Да би се са њеном садржином упознао шири, за оваква питања заинтересовани, круг, а и да би и ово објављивање изазвало изналажење и изношење на видело сличних старих „тевтера“, који негде по забаченим уцерицама труну, објављује се овај споменик у целини, па и са мање важним местима, пошто и она нису без извесног интереса. Поводом садржине овог споменика, а и на основу других података, спремио сам засебну расправу о овом предмету, која ће се накнадно штампати.

Овде се мора рећи бар само оно, што треба да објасни споменик и лице, које је записивало главну садржину његову. То је *Петар Андрејевић*, негде *Андрејић*, трговац из Пећи. Он је записивао комисион, куповине и продаје, што их је вршио за време и у међувремену четири путовања своја у Млетке и обратно. Извозио је тамо вуну, а за добивени новац, па и на кредит, куповао највише манифактурне, али и друге робе. Вуну је сакупљао и сам, али је, нарочито у прва два предузета путовања („сефера“, како се то звало), узимао ради извоза и продаје и туђу вуну, највећу количину од хаџи Ахмета Казасовића, трговца из Пећи, с којим је, изгледа, у почетку био ортак. Вуну је, преко старог брода на великом Дриму, Спаса, караванима преносио до Скадра. Ту је укрцавао у мање бродове, којима је до ушћа Бојане одвожена и тамо у веће за Млетке претоваривана. У Млецима је сортирао вуну, продавао је, куповао робу, с којом се некад преко Сплита, некад преко Дубровника враћао у Сарајево. У њему су, као и за робу са истока и југа, била главна стоваришта, нека врста „антропота“. И Петар се у Сарајеву дуже задржавао, продавао, мењао и куповао, па се онда враћао у Пећ. Одатле је остатак непродате увезене робе разносио. Видимо га у Скопљу, Приштини, Нишу, Пироту, Софији, Белом Пољу и другим мањим местима.

У току прва два путовања детаљније је заводио куповину и продају. Свакојако због обрачунавања са повериоцима. Последња два су краћа, јер их је водио у главноме својим капиталом.

Није записивао доследно по хронолошком поретку, него је, свакојако због намераваних накнадних допуњавања, про-

пуштао листове, па после, место допуна, уписивао доцнија путовања, те се тако створила мешавина. За штампање је према датумима, а где их нема, према мастилу и рукопису, све доведено у хронолошки поредак.

Књига је формата четвртине, има 193 листа, али они нису сви исписани. Увезана је у домаћу (табачку) уштављену кожу затворено жуте боје, карирану црним линијама. Повез је оригиналан. На задњој корици остављено је продужење коже, којим се преко предње корице преклапа прва корица. Ово ради очувања од времена и непогоде, јер је на путовањима ношена у бисагама по мору и суву, по киши и снегу. Зато су и бисаге старих трговаца по бртским пределима још и у нашем времену од коже сарачи израђивали. И садржина и трагови на спољашности њеној сведоче, да је књига ова деценијама била нераздвојни приручник једног трговца и далеког, готово сталног путника.

Отпочео га је водити у 1746 години. Он је морао бити не само као трговац, него и као грађанин и као Србин врло истакнута личност. Имао је и солидно књижно образовање, свакојако добивено у манастиру Пећске Патријаршије или Високим Дечанима. О томе налазимо трагова и ван овог његовог обртног дневника.

Навешћу само два. — У Народној библиотеци у Београду налази се под бр. 37 рукописа један уметнички израђен рукописни цепни вечити календар са пасхалијом, писан 1703 год. Издати² запис са 5-ог чистог листа те књижице, од 2 јануара 1736 године, каже да је он својина *господара* Петра Андрејевића из Пећи, и да га је купио, свакојако у једном од спомених суседних манастира, за 3 гроша. Кад се сравне рукописи, види се да ово није записао сам Петар, по свој прилици да би другом руком била посведочена његова својина. Али је за оцену његова угледа важно, што га је записивач у оно тешко време и у оном политичком паклу за онамошње православне Србе називао господарем. Друга два записа, на 4-ом чистом листу, нису издата свакојако зато, што се није видело, на кога се односе. Кад се сравне са рукописом овог трговачког дневника, излази јасно, да је сам Петар Андрејевић

² Љуб. Стојановић, Стари српски записи и натписи, књ. II, стр. 106, зап. 2697.

фамилијарно записао: 1) 1739, мјца маја 14 днѣ, среда, роди сѣ Яндрен; 2) 1743, мјца јула 29, с пѣтак, свитающ(с) (д)ню престаки сѣ любимоѣ чедо (моѣ) Яндрен; 3) 1743, мјца јула 17, 9 часа дн... (даље није завршено).

У библиотеци манастира Пећске Патријаршије сачувана је штампана књига са значајним записима из 1737 год. о ратним невољама и о бекству патријарха Арсенија IV, са овим завршетком: нестѣ било сицѣ ка дни Дишклитанови, такожде нинѣ, Богѣ попѣстившѣ за грѣхи наше. Писах Петар Яндренчѣ".³

Док је ово, као хронику, за доцнија поколења писао добро познатим му ондашњим богослужбеним и књижевним српско-словенским језиком, дотле је дневник и рачуне трговачке, као што ћемо видети, водио говорним народним језиком, истина са малом примесом словенизама и талијанских израза, али то је неминовна последица његовог васпитања, а то су били и термини ондашњег књиговотства и кореспонденције у трговини српској, вођеној са Млечима. Ова двојба у начину писања, садржај, тачност и прецизност у њему откривају у Петру Андрејевићу ретку интелигенцију, с обзиром на она тешка времена од пре двеста година. Само трговинске везе и ортачина у пословима са месним муслиманима и потреба њихова, као што ћемо видети, за Петром могле су задржати овог подузетног Србина од тога, да попут других првака пође за патријархом Арсенијем IV и да га на дому сачува у оним бурним и неподношљивим приликама. Или се и он, разочаран у надања на хришћанство цесареваца, попут многих других Срба, вратио на старо огњиште?

Тешко да је Петар Андрејевић почетник знаменитости своје породице, да се могао као самониклица онако изградити без извесног моралног наслеђа од предака. Биће да је и његова господарска титула водила своју линију још из дубљих срећнијих времена нашег народа. Садашњим потомцима његовим у Пећи причали су њихови стари, да им је далеко порекло из Неродимља, крај Косова. По општем предању, очуваном у Пећи, после пропасти наше и завојевања од Турака, није остало тамо више од пет православних домова. Све је друго помуслимањено, погубљено или је успело побећи и склонити се, поглавито међу васојевићске кршеве. Указује се

³ Љ. Сшојановић, Зап. и натп. бр. 7734—7737.

само на две пећске православне породице из дубоке старине, на Витиће и Чукиће. Али, кад су се утишале прве завојевачке бујице и показала потреба за радном и производном снагом, враћала се и емиграција нашег народа. Кроз све векове продужавало се спуштање са западних врлети ранијих исељеника и њихових староседелаца. И чак до Призрена и његове околине допрли су белопољци, подгоричани, скадарци („шкодре“), па и помуслимањени и поарнаућени кабашани, а Пећ с Метохијом је увек била прва утока и етапа од васојевића и даљих црногорских племена. Зато се и у говору пећанаца, па и у писању Андрејевића види прелаз из источног косовско-моравског у јужни говор.

Петар Андрејевић је умро 26 августа 1787 године. Ако узмемо онај први познати запис његов из 1736 г. као почетак јавног рада његова, онда је он у њему провео 51 г.

У Турској се службено није записивало старо презиме или породичан надимак („галап“) лица, него само по оцу („веледи“, руско „очество“). Томе је још дошла и сујета очева, да се деца презивају на њихова имена, те се по том наслеђу и у нашем народу и до данас губила прадедовска презимена. И потомци Андрејевићи неколико пута су их мењали. У колико су се уписивали у овај породични трговински дневник и колико сам могао распитивањем сазнати, син његов звао се Јован Петровић, унук, свакојачко син овог Јована, звао се Петар Јовановић († 1847), прво учитељ у селу Дрснику, у пећском Прекорупљу, затим свештеник при манастиру Св. Патријаршије и парох у Пећи и околним селима.

Један од синова овог свештеника Петра звао се Јован поп Петровић. Други његов син, Панта, преселио се био у Призрен. Код овог сина његовог, при деоби браће, остале су неке богослужбене књиге (Часловац, Псалтир и др.), Андреје Качића-Миошића „Разговор угодни народа словинског“, штампан 1801 г., и стари трговински дневник о коме је овде реч. Ову је књигу наследио син Пантин, обућар и виђени грађанин призренски Младен Петровић-Антић. Ово друго презиме добио је по призренској познатој трговачкој кући Антића, у коју се мати његова, као удова, преудала и у којој је он одрастао, те су га овако презивали. Младен ми је ове две књиге уступио. Од њих се дневник ево објављује, а *Разговор* Качићев сам у своје време, уз збирку рукописних и старих штампаних књига, предао Народној библиотеци у Београду.

Они Андрејевићеви потомци, синови споменутог поп Петра, што су се задржали на старини, у Пећи, пошто су остали без оца мали са мајком, удовом попадијом, прозвани су По-

Сл. 1. — Икона Св. Алимпија, донешена из Млетака 1746 год.

падићима. Тако се и данас презивају остале три куће њихове: 1) Алекса, Милош и Аранђео, синови покојног Антонија-Антуша-Туше Попадића, виђени пећски трговци, који чувају огњиште и традиционално занимање њиховог родоначелника, као и славску икону Св. Алимпија (сл. 1), коју је он, према

књизи његовој, 1746 г. донео из Млетака; 2) Драгољуб и Тихомир, синови покојног Петра Попадића у Косовској Митровици, куда се отац њихов ради посла преселио био; и 3) удова и деца пок. Трифуна Попадића у Урошевцу, кога је ослобођење тамо као пресељеника затекло.

У књигу ову продужили су по нешто записивати потомци Петра Андрејевића, од којих је било учитеља и свештеника и занатлија, али ни трговину никад нису напуштали и били су месни прваци све до 1830—1832 г. Онда су Махмудбеговићи, у распри са својим противницима муслиманима, а у ондашњим борбама између побуњеника наследних паша наших крајева против Цариграда и увођења реформи, довели били бошњаке, а ови су пљачкали Пећ, подједнако и православне и муслимане.

Тада су и потомци Петра Андрејевића пострадали и ослабили имовно, све док Антоније-Туша Попадић није успео, да радом својим поврати старо трговачко име кући њиховој. Споменута три сина његова, сви ожењени и сви у патријархалном задружном животу и с кућом и с мешовитим колонијало-манифактурним радом, чувају карактер и традицију свога главног занимања још од оног далеког времена Петра Андрејевића, а свакојако и његових предака још из дубље старине. Од ослобођења у 1912 години, пошто су купили пољско добро Ракош и подигли на њему вештачки млин, баве се и пољопривредом и индустријом. — Тако сада документовано знамо за трајање једне трговачке куће наше преко двеста година.

Непосредни потомци Петра Андрејевића нису продужили онако регуларно водити ову породичну трговачку књигу, како је он то чинио, јер су свакојако имали других својих тевтера. Њихова записивања и по рукопису, и по садржају показују приличну декаденцу, али и поред тога нису без вредности, те се зато и она објављују.

ПРВО ПУТОВАЊЕ, ОД 1746—1747 ГОД.

(л. 2б) — Боже, ва име твое да бѣдетъ сие дѣло.

Нека се зна що свм ѿ кога ѡзѣмъ вѣне, кад свмъ пошавъ с Млетке.

Прво вѣна Салахбеговића бала — 7 —. Ѣво сѣ киражѣе ратковчани:⁴

⁴ Раѣковац, село у срезу годримском, прѣма пећкој страни.

Прво Хасан Кола (ока) 75 (ћирја) 127 (аспри);⁵ Ѓсманъ Марко 62 — 105; Мехмедъ Мемин 62 — 105; Хасан Хвсеин 67 — 000; пак Хасанъ Хвсеин 71 — 235; Хвсъ Ѓсмани 73 — 000; пак Хвсъ Ѓсмани 74 — 250. Сзма ѿ вѣне (ока) 484, ћирја 822 (аспре).

Вѣна Мѣа касапа бала 5 — ћиражие:

Прво Хѣка (ока) 72 (ћир.) 000 (ас.); пак Хѣка 74 — 248; Меца Лѣчанинъ 73 — 124; Сѣлѣ Цанъ 76 — 000; пак Сѣлѣ Цан 95 — 290.

Нота ѿ вѣне (ока) 390, ћирја ас. 662.

Сѣле Нитиѣа — 2 бале вѣне:

Прво Хасан (ока) 75 (ћир.) 228 (ас.); Елезъ Хасан 74 — 226. (Сзма ока) 149, (ћир.) 254 (ас.).

(л. 3а). — Хвсеина Валиѣа вѣна бала 6 — ћиражие Истѣниѣани:⁶

Прво Марко (ока) 87 (ћир.) 257 (ас.); Ѓ Гораждевца⁷ Ибрахимъ 91 — 155; Которадиѣ Никола 92 — 156; Махмѣтъ Лоѣани 82 — 140; Демъ Алѣа 92 — 156; Илѣа Иѣшинъ 64 — 252. (Сзма ока) 508, (ћир.) 1216 (ас.).

Вѣна мѣла Ѓмера Бѣдиѣа бала 8 — ћиражие косориѣани:⁸

Прво Радойко (ока) 90 (ћир.) 300; пак Радоико 85 — 000; Никола Никочевѣѣ 82 — 270; пак Никола 77 — 000; Радосавъ Иѣлановѣѣ 76 — 280; пак Радосав 93 — 000; Томаш 84 — 143; Гмитаръ 77 — 145. (Сзма ока) 664, (ћир.) 2248 (ас.).

Буна Али Жиковѣѣа бале 4 — ћиражие раѣшиѣани:⁹

Прво Демъ Алиѣа (ока) 80 (ћир.) 240 (аспри); пак Демъ Алиѣа 60 — 000; Бали Мѣстава 59 — 222; пак Бали Мѣстава 65 — 000. (Сзма ока) 264, (ћир.) 452 (аспри).

(л. 3б). — Вѣна Хажи Хвсеинова бал 23 — ћиражие Любѣшани:¹⁰

⁵ *Асѣра*, од грчке речи истог облика, која значи бело, оно што и *акча*, турски назив за ситан сребрни новац. То је био сиѣушан од помещаног сребра новац, који се и сада налази на старинским сеоским женским накитима и тако зове. Вредила је треѣину паре, а четрдесет пара чинило је грош. На аспре се рачунало до пред крај XVІІ в.

⁶ *Истѣниѣи*, село у ср. пеѣском.

⁷ *Гораждевац*, село у срезу пеѣском.

⁸ *Косориѣи*, село код Пеѣи.

⁹ *Раушиѣи*, село у срезу пеѣском.

¹⁰ *Љубуша*, село у срезу пеѣском.

(л. 4а). — Вѣна Ђоре Свжизнића бал 15 — њираже истинићани:

Прво Смака Асанъ (бала) 74 (ѡир.) 240 (аспри); пак Смака 67 — 000; Адемче Ибрдеминъ 200 — 338; пак Адемче 098 — 000; ѡ Люболѡћа Иѡван 069 — 231; пак Иѡван 067 — 000; Илиа Икшин 084 — 000; Али Люболићъ 068 — 232; пак Алиа 068 — 000; Смаил Челопекъ 072 — 122; Халилъ Цани 090 — 287; пак Халилъ 079 — 000; Марко Михайловъ 064 — 000; Демъ Алиа 066 — 223; Мамѡтъ Лоћани 078 — 233; пак последни пѡтъ денак вѡн 059 — 222. (Сѡма ока) 1203, (ѡир.) 1917 (аспри).

(л. 4б). — Шо ми е пошло харча на Спасъ¹¹ и наметъ и баждарине¹² ѡ Скадаръ по 20 аспри на балѡ, кое чини свега на 62 товара 1240 (ас.); на 62 бал крамарине по парѡ на товар 0186 (ас.); шо сѡмъ напѡниѡ ѡ Скадрѡ 44 бал по 4 ас(пре) 0176; и кад смо пѡнили леб и месо и вино 0040 (ас.); шо сѡ погнали из магазе до лундре¹³ 44 бал 0044 (ас.); ѡирие за магазѡ по 4 на балѡ 44 бале 0176 (ас.); дѡ брода шо сѡ понеле лаће по 12 ас. 40 бала 0480 (ас.); послаѡ сѡм на бродъ мрнарима 2 ѡке ракие 0066 (ас.); на 40 бала ѡзмрѡкъ шо е било на тртанѡ¹⁴ 2330 (ас.); бала 18 шо е било на тракѡлѡ¹⁵ Вѡковѡ 0000 (ас.).

¹¹ *Сѡас*, прелаз, скела на Великом Дриму, преко које воде путеви из Пећи, Ђаковице и Призрена за Скадар.

¹² *Баждарина*, мерина или кантарина, а и трошарина (калдрмина). *Наметѡ* ванредна државна дажбина, а и појединих обласних паша („ударно намет на вијалет“). И у чл. 108 Законика Душанова један од видова дажбина.

¹³ *Љундра*, *лундра*, чамац, којим се и роба преносила са обале на лађу; од тал. l' undre.

¹⁴ *Трѡшана*, од тал. tartana, „врста повећег, али не веома великог брода с кровом, који је био у обичају у нашем приморју до краја XVIII в. Сад их нема нигде сем шпанског приморја“ (*В. Богишић*, Народне пјесме књ. I, Гласник Српск. Учен. Друштва, другог одељ. X, 393).

¹⁵ *Тракула*, *ѡрабакула*, од италијанског il trabaccolo — једрилица са једним платном. *В. Богишић* објашњава, да се у нашем доњем приморју све велике пловуће зграде зову брод, а за мање нема зборног назива, него их појединци зову: барка, барчица, каић, брацијера, *ѡрабакула* (Гласник другог одељ. X, 361). Специјално за употребу оваквог назива, на истом месту, о коме је у овом трговачком дневнику реч, *Ив. Сѡ. Јасѡребов* каже, да, кад се на путу из Призрена, Ђаковице и Пећи дође близу Скадра, ту се преко разливеног Дрима „преброђује на бродовима нарочите врсте названим трабакула. Ово је врста скела, само без паламара, конопаца“ (Стара Сербја и Албанја, Споменик XLI, 193).

Нека сѣ зна що арчимъ. Прво до брода по 12 — 0220 (ас.); ћириа за магазъ на балъ по 4 — 0056 (ас.); що напъ-них 14 бале по паръ 0042 (ас.); еминъ¹⁶ ѣмрѣкъ на 18 бала 0620 (ас.). (Свега) 4676 (ас.).

Що сѣм харжиѡ пѣтѡм ис Пећи два пѣтъ и докъ сомъ сѣдѡѡ ѡ Скадрѡ 0670 (аспри); 3 ѡке казѡла и канапа за шене (шивење?) 0070 (ас.); 10 ѡка масла дадо патронъ,¹⁷ да ми ѡкрѡа 0180 (ас.). (Свега) 5496 (аспри).

(л. 6а). — 1746. мѡца декем. 5.

Нека се зна, како сѣм измериѡ ѡнъ ѡ лазаретъ, що ѡ било на бродѡ капетан Пренѡ Гоци.

Прво фине бал 46. — Сѡма ѡ фине 6990 (ока); мезана¹⁸ 991 (ока); пелада¹⁹ 334 (оке); скѡпѡрин 571 (оке); патѣто²⁰ 116 ѡка.

Що ѡ било на трабакѡлѡ патрѡн ѡѡка ѡѡна фине 2696 ѡка; скѡп(ѡрѣн) 869 ѡка; мезана 509 ѡка. Свега фине 9686 (ока).

(л. 6б). — 1747 (год.). — Нека се зна що кѡпѡемъ черта²¹ ѡ Млетѡима на понти ѡ Рипалта ѡ бѡстиги²² Мар'ко Цинели.

Прво 20 ли(тара) тела жѡта, лит. по 57 сѡл(ада) 1140 (ас.); 300 камена кѡюнѡѡска 0080 (ас.); 2 маѡа²³ тѣрѡка²⁴ 0100 (ас.);

¹⁶ *Емин ѣумручки*, ревизор царински.

¹⁷ *Пѡйрон*, или како наши приморѡи кажу *пѡйрун*, од „талиѡанскогѡ *patrone*, ѡѡѡа омаѡе лаѡе или брѡда зѡаногѡ каботажногѡ, сѡ кровом или безѡ крова. Назив капетана даѡе се само заповедниѡима великихѡ бродѡѡа, назнаѡенихѡ за високу морску пучину или за океанско пловѡење“ (*В. Богишић*, Гласник другогѡ одеѡ., X, 82).

¹⁸ *Мезана*, овде у смислу ознаѡеѡа сортиране ѡуне средѡѡе каквоѡе, од талиѡанскогѡ *mezzana* — средѡѡи. У дѡбровачкој и млетачкој монети мезанин, полутак ѡе био половина великогѡ динара, а 12 великихѡ динара чинило ѡе перпер.

¹⁹ *Пелада*, тканина чупаѡа лица, од талиѡанскогѡ *relato* или млетачкогѡ изговѡра *relado* — длаѡав, рутаѡ. Да не буде овде умрѡшена табачка ѡуна, табачина, или ситна кудрѡѡа са остриженихѡ постарелихѡ јагаѡаѡа, шиѡежади.

²⁰ *Скуѡурин*, овде измешана не рунска, него наситно купѡѡана ѡуна. *Пѡѡиѡѡо*, овде значи поштеѡѡена искѡварена ѡуна, сераѡа, или можда у броду испрѡѡани отпатѡи од тал. *ratire* — оштеѡѡен.

²¹ *Черѡѡа рѡбе*, врѡта рѡбе.

²² *Буѡѡига*, дуѡан, од талиѡанскогѡ *la bottega*.

²³ *Маѡа*, пакет туба са леѡарѡством, а и ѡезаниѡа гаѡтана, у којѡј има 10, 12, 20 или 30 топа или канура од по 20—28 арѡина, како ѡе коѡе дебѡѡине гаѡтан.

²⁴ *Тирѡак*, маѡун од опиѡума, т.ј. леѡовита хладно начиѡѡена каѡиѡа са опиѡумом, коѡа се даѡе ради успаѡѡѡиваѡа, нарѡчитѡ плаѡѡлиѡе деѡе. До скоро се по Јужној Србији тражиѡ по баѡалницама „ѡенедички тирѡак“, којѡ је из Скадра доношен.

ма(лих) дѣгмета ѿ срче 0020 (ас.); тела ѿ гвоиза за кѣюмѣе 0078 (ас.); игле 8 книга 0160 (ас.); пак игала шпака 8 книга 0160 (ас.); 4 теста дѣгмета ѿ калам 0116 (ас.); пак дѣгмета мале ѿ калам 0095 (ас.); 2 теста лима 0068 (ас.); 2 теста борчи²⁵ кѣюнѣиски 0240 (ас.); лима²⁶ кѣюнѣиске мале 0095 (ас.); 6 кѣтѣм с ѿгледалѣм 0110 (ас.); 1 тесте игала башлима²⁷ 0072 (ас.); мале бритѣице 0036 (ас.); 2 теста бриѣѣе бритѣава 0080 (ас.). (Свега) 2650 (аспри).

9 ризма²⁸ харѣѣе ѿ вишека, ризма по 107, чини свега 0963 (ас.); 3 ризме пенжерлѣка, риз 120 — 0360 (ас.); 1 ризма за писане 0120 (ас.); 2 ризме трелѣне по 210 чини 0420 (ас.); за бѣлет²⁹ на ѣагетѣ 22 (ас.). (Свега) 4535 (аспри).

(л. 7а). 1747 (год.). — 12 цвета ѿ срче аспри 0060; чивѣтѣ пиѣола 0610 (ас.); свеѣнѣѣакѣ 830 хажи 0100 (ас.); една флинѣа³⁰ и 17 намлима³¹ арнаѣтске 6025 (ас.).

(л. 5б). — Нека се зна ѣо 8зимам чохе 8 Венеѣи 8 бѣтѣги Марка Риѣота.

Нѣме(ра) 2773. — Прво анѣуриѣа³² ар. 50, чини аспри 09250; (Нѣм.) 5045 карпузи ешил³³ ар. 50, чини аспри 09250; (Нѣм.) 5082 невѣи³⁴ боѣ ар. 47 чини аспри 08695; (Нѣм.) 2761 везентинѣ³⁵ ар. 50, 2 по 230 аспри, 11615; (Нѣм.) 2085 ачикѣ ешил³⁶ сопрафин³⁷ 16 по 210 ас., 03360. (Свега) 42170 (аспри).

Ѣ велондрине³⁸ есѣ кѣплене по 185 ас.

²⁵ *Борча* и *фрча*, и сада у Јужној Србији и Босни тако називају четку.

²⁶ *Лима*, пила, турпија, јега за стругање метала.

²⁷ *Башлија игла*, игла са стакленом, металном или ѣилибарском главом за косу и утврѣивање бареша и шамије. У Јужној Србији зову је и топузлија.

²⁸ *Ризма харѣије*, 100 табака — *шрелуне*, са три полумесеца; *разма баруѣа*, 100 фишека.

²⁹ *„Булетѣ на ѣагетѣ“*, царинску деклерацију на харѣију.

³⁰ *Флинѣа*, веѣа пушка, која се палила фѣтиѣем, а не кременом. Од немачкога *die Flinte*.

³¹ *Намлија*, цев пушчана и од лиштоѣа.

³² *Анѣурија*, зелена боја налик на боју краставца.

³³ *Карѣузи ешил*, као лубеница зелено и пругасто лице за женске хаѣине, од речи карпуз — лубеница.

³⁴ *Ешил*, отворено зелена боја.

³⁵ *Везенѣин* — нека врста лица за женске хаѣине.

³⁶ *Ачик ешил*, светло, отворено зелена боја.

³⁷ *Сѣпрафин чоха*, најѣинија чоха; *„сѣпрафине колуро“*, најѣинијих шара.

³⁸ *Велондрина* — врста енглеске (лондонске) чохе.

Нумера 2707 — пак ѿ Дриюце печу³⁹ сатина⁴⁰ 07440 (ас.); (Нум.) 2728 пак ѿ Дрѣца печу моръ 06820 (ас.). (Свега) 56430 (аспри).

(л. 86). — 1747 верфара 24, Венеція.

Кандило що сѡм кѣпѡ за Пекскѣ цркву, самѡ за сребро за знача 20: 3: 2: карат, ас. 4568; плат. фатѣра⁴¹ 0580 (ас.); кашета за исто кандило 0030 (ас.), (свега) 5178 (аспри).

За црквѣ Дечанскѣ пѣтѣрѣ, сребра знача 10, 11 карат, кое чини само среб(ро) 2436 (ас.); за фатѣрѣ и позлатѣ 0560 (ас.); (свега) 2996 (аспри).

(л. 9а). 1747 (год.). — За две бале чохе 4 капѣлета⁴² 0060 (ас.); канавеца⁴³ и конопа и на наvlo⁴⁴ 0163 (ас.); пак ѣ Тромѣ що свеза еднѣ балѣ и за капулу 0050 (ас.); на 19 печа и по чохе за бѣлетѣ на свакѣ 20 — 0390 (ас.).

(Одавде доцније дописано мастилом, којим је записивао у Скопљу 20-IV-1747 год.): — Навла за чохѣ и денак хартиѣ до Сплита 0690 (ас.); еминѣ ѣмрѣкѣ за чохѣ и за чивитѣ 2000 (ас.); ѣ Шѣици⁴⁵ на чохѣ и встало робе 0240 (ас.); ѣириѣ до Скопља 0840, (свега) 4433 (аспри).

(Доцније додао:) — Пак до Сараѣва ѣириѣ 0860 (ас.).

(л. 86). — 1747 ап. 20. — Ъ Скопљу на панаѣрѣ промиѣни 15 ѡка чивита за 25 аршина ал чохе и жѣте 10 аршина и дадохѣ готовѣ аспри 180, чивит по 6 гроша, ал чоха по 3 гроша, жута по 200 аспри.

³⁹ Печа, ѣече, свитак, комад, топ чоје и других тканина, а и исечени четвороугли комад свилѣне тканине, којим муслиманке покривају лице, на коме се изрежу и овичѣ три отвора за очи и уста; ѣеча мор, свитак затворѣно плаве материје за одѣло. И сада се чује „морава“ боја.

⁴⁰ Сајѣтин — сатин.

⁴¹ Фатѣура, фактура — рачун трговачки и мајсторски.

⁴² Каѣулетѣ, тканина за паковање бала; завијач.

⁴³ Канавац, тканина од кудѣље за паковање робе, од тал. il sapevazzo. У Призрену је канавац и дебљи, грубљи убрус (пешкир) за брисање, утирање руку.

⁴⁴ Навло, возарина и други трошкови око прѣноса робе.

⁴⁵ Шуѣица, село код Ливна у Босни свакојако онда турско погранично царинско место, према Сињу на аустријској граници. Све док Аустрија у половини 17 в. није од Метковића створила трговачко пристаниште, које је скренуло увоз и извоз на Мостар, главна је трговачка вѣза с иностранством била пут Ливно—Сињ—Сплит (А. Гилѣфѣрдинга, Собрание сочинѣний, т. III, 276).

Бале 974, Хусеин Валић 756, хаџи Свля 640, Хусеин спаи 1247, Аметъ Казазовић 487, хаџи Татаровић 494, Мѣи Порда 336, хаџи Парака за 497, хаџи Криван 957 ока.

(л. 12а). — На 1747 м(е)с(е)ца аг. 27.

Кад послах њ Скадаръ на попа Иѡвана 34 товара взне по крамарѡ⁵¹ Марькѡ ѿ Белице⁵². Дадох мѡ аспри 5580 да да попѡ Иѡванѡ, да ми намири ѿрию. Пак мѡ дадо на товаръ по 2 тимѡна кое чини 680.

(Другим мастилом:) М(е)с(е)ца ѡк. 24, када посла 14 товара взне по крамарѡ Живкѡ из Любoвщe⁵³, по 220 на сто ѡка, кое чини 2551 аспра, пак на товаръ по 20 — ас. 280; крамарѡ крамарине⁵⁴ 60 аспри. (Све ово записао на л. 12а, затим прецртао).

(л. 12б) — 1747 нѡем. 14.

Поѡѡх ѡ име Б(о)же ис Пеѡи пѡтѡ Млетака и ѡкрцах робѡ на тртанѡ патрѡн Марка, кои се позивле Мѡшѡни, из Лепетана.⁵⁵ Партѡсмо из Боѡне ноем. 29. Аривасмо подѡ Дѡбровник дек. 7, и тѡ се ѡ искрца да ѡчиним лазаретѡ, а бродѡ пѡѡе пѡтѡ Млетак (после додао:) Поѡѡхѡ пѡтѡ Млетака из Дѡбровника ф(ев)р. 21, а доѡ ѡ Млетке мар. 10.

(л. 13б). — На 1748, м(е)с(е)ца маиѡ 20, ѡ Млетцима, ѡѡ ѡзе чохе ѡ бѡтѡзи Марка Рицота.

Невтѡи аршина 33; пак невтѡи аршин $33\frac{1}{2}$; пак невтѡи аршин 49; пак карпѡзи ешилѡ аршина 47; пак карпѡзи ешилѡ аршин $48\frac{1}{2}$, (свега) аршина 211. — Аршин по 185 аспри, (свега) 39035.

Везентинѡ едан аршин $49\frac{1}{2}$; везентин по 230 аспри, (свега) 11385 (ас.).

ѡѡ ми е пѡстиѡ Трoиѡ алѡ кредито ѡ истои бѡтизи:

Прво невтѡи аршин $48\frac{1}{2}$; пак невтѡи дрѡга аршин 49; пак карпѡзи ешилѡ аршина $49\frac{1}{2}$; пак карпѡзи ешилѡ аршин 49, (свега) 196 (аршина).

Ѧ велондрине есѡ по аспри 195, кое чини аспри 38220, гроша кѡрентѡ⁵⁶ 308:5.

⁵¹ *Крамар*, глава или вођ каравана кириџиѡ с товарним коњима.

⁵² *Белица*, село у срезу дреничком, према пеѡском крају.

⁵³ *Љубовиѡиѡ*, село у срезу пеѡском.

⁵⁴ *Крамарина*, проценат за крамара од укупне кирије једног каравана.

⁵⁵ *Лейѡшане*, село у срезу бококоторском.

⁵⁶ *„Куренѡије гроша“*, здравих, чистих гроша, који су у ходу, од талиѡанскога *corrente* — текући.

(л. 15а). — На 28 маи 1748, Венеција. Лоренцо Лампарини.

Прво 40 ар. кѣмаша вѣстеѣин по 6, 4 — 248 (либ.); пак 20 ар. кѣмаша⁵⁷ крмеза⁵⁸ по 7, 4 — 144, 12 (либ.); пак 15 ар. харета⁵⁹ крмеза по 10 — 150 (либ.); пак 14 ар. харе вѣстекин по 9 — 126 (либ.); пак 10 ар. харе лимѣнъ по 9 — 90 (либ.); пак 14¹/₃ харе зелено по 9 — 132,15; пак 15 ар. харе мѣрѣ по 9,10 — 142,10 (либ.); пак 20 ар. хитаие крмеза по 14,10 — 290 (либ.); пак 20 ар. хитаие зелене по 14,10 — 290 (либ.); пак 10 ар. ѣахме крмезе по 11 либ. 110 (либ.); пак 10 ар. ѣахме вѣстекина по 11 либ. 110 (либ.); печа 1 чохе, зелена анѣриѣ, номер 8, 43¹/₂; апредиѣ⁶⁰ 9, 5 — 402 (либ.); нѣм. 539 чоха падвана⁶¹ фина зелен. 30¹/₂ (по) 10,10 — 320,5 (либ.); нѣм. 372 пѣзнаѣа⁶² дк. 60, дуката 53¹/₂, 331,14 (либ.); нѣм. 1085 везентинъ 48 ар., по 12 либ. 576 (либ.); нѣм. 751 неѣтѣа фина ар. 32¹/₃, по 10,10 либ., 343,17 (либ.), (сѣга) аспри 76160, либ. 3808, грош кѣрентѣе 614,5.

(л. 14а). — По талиѣански июн. 12, 1748, Венеција.

Ѧ шиѣрѣ Троѣ Лалиѣа свите⁶³ алѣ кредито.

Ѧ Дриѣѣа по пече морѣ 52,12 (либ.); пак по пече саѣти-на скарлата 65 (либ.); Ѧ истога Троѣ лондрине⁶⁴ браѣа⁶⁵ 66 по 9,15 — 103,19 (либ.); пак падвана 9 кварата, 2 печ. ар. 55 (по) 12,10 — 118,23 (либ.), (сѣга) 345,6 (либри).

(л. 14б). — Июн 12, 1748, в Венеѣи Ѧ шиѣрѣ Марка Мирковиѣа:

Прво сѣнпора лит. 237 — 41,1 (либ.); сѣлмента⁶⁶ лит. 25,

⁵⁷ *Кумаш*, свилена и полусвилена тканина за женске хаѣине са лицем с обе стране.

⁵⁸ *Крмез*, затворено црвено.

⁵⁹ *Харе*, врста свилоног лица разне боје за женске хаѣине; *харир*, неизраѣена свила.

⁶⁰ *Аѣреѣо*, по цену.

⁶¹ *Падвана*, тканина зелене и вишѣеве боје.

⁶² „*Паунаѣа ѣѣа*“, комад тканине са шарама пауновог перѣа.

⁶³ *Сѣиѣа*, таѣа чоха.

⁶⁴ *Лондрина*, енглеска, лондонска чоѣа разне боје и квалитета.

⁶⁵ *Браѣа*, мера за дужину од латинске речи *il braccio* — лакат.

⁶⁶ *Сулменѣ*, врста белила, које и данас употребѣаѣу муслиманке, а и отров. „Сулимен да попиѣеш“, куне жена пиѣаног мужа. Раније свуда, а меѣу Арнаутима и сада меѣу скоро као земѣа мекани црни и бели камен, звани *сурма*, којим женске подвѣлаче доѣе трѣпавиѣе, правдаѣуѣи се, да је то и здраво за очи.

по 26 гр. лит., 167,18 (либ.); живе лит. 15, по 22 грошића,⁶⁷ 85,5 (либ.); шапа⁶⁸ 3 сакета⁶⁹ лит. 871, по 25 стотина, 217,15 (либ.); шлова лит. 500, по 41 либ. стотина, 205 (либ.); стреша⁷⁰ лит. 130, по 30 либ. стотина, 39 (либ.); чивита лит. 37 — 321,2 (либ.); калаи лит. 30, по 44 свлда литра, 66 (либ.); за б8лет8 и скрину 11,12 (либ.), свега либра 1154,13; аспри 23080, грош(а) к8ренти 186,5.

Меневиш⁷¹ чоха аршина ас. 9920; зелена вранцеа⁷² арш. 27, по 180 — 4860 (ас.); Маркь Ђорове сае⁷³ арш. 9920 (ас.), кое чини аспри 24.700; гроша к8рентие 199,5. — Ђ ланскога що шста 120; за кандило 36,7; мене кад поћо 5. (Свега) дуката к8ренти 546,17.

(л. 14а). — Июн 15, 1748, 8 Млетцима, ал кр(е)дито що 8зе 8 Пиера Сатони инъ кале дела биша намлиа 18, пицола пари 5, табана 5, кое чини свега либара млетачкие 591; дадо м8 готово грош(а) 10.

(л. 8а). 1748 (год.). — (Прво било „8 Раг8жи“, па превучено и записано) „8 Венеџи“ (нема дана и месеца).

К8пџих за дома ћебе велико 392 (ас.).

(Други пут продужено:)

Ѓ Д8бровник8 що к8пих гаитана ибри(шим) ширит 410 (ас.); 3 аршина ї пш ени чикме чохе за биниш,⁷⁴ ар. по либара

⁶⁷ *Грошићи*, „новци на уплетњаку у девојака“ (Вука Ст. Караџића — Српски рјечник), оно што и аспре.

⁶⁸ *Шай*, турски — стипса.

⁶⁹ *Сакет*, мала врећа, од тал. *il sacchett*, врећица.

⁷⁰ *Стреш*, црвени вински камен, који се после врећа новог вина и после дугогодишњег држања вина нахвата на винске судове. Употребљавао се за машћење (бојење). До појаве аналинских боја, стреш је, саструган из буради, бачава и каца, био предмет трговине, па и сада се по негде у Јужној Србији продаје.

⁷¹ *Меневиш чоха*, плавкаста чоха.

⁷² *Вранцез*, француска чоха.

⁷³ *Саја*, чоха отворено црвене боје.

⁷⁴ *Бињиш*, дугачка горња хаљина широких рукава, обично од црвене и мораве чохе. Кад су почетком XIX века почели у Турској уводити стајаћу војску и сејмене место спахијске коњице, униформисали су их вуненим израђевинама из Ески (Старе) Загоре и других места у Јужној Бугарској. И досада се из доба те смене очували у Сарајеву стихови: „Дошо ферман из Стамбола, да се аге пишу у сејмене. Мор бињише поскидаше, загарије (гуњење од загорског сукна) огрнуше“.

29 и пш, кое чини аспри 2163; пак за цѣбе аршин и по 25 ли бара, аспри 0777; 2 аршина кадифе за колсѣзъ елек⁷⁵ ас. 0400. (Свега) 4142 (аспри).

Харчъ на бинѣшъ и цѣбе и елек и елхакѣ⁷⁶ свѣга харча 0720 (ас.); ширита на елек и илике⁷⁷ 0150 (ас.); бечве⁷⁸ за мене биеле 0070 (ас.), (свега) 5082 (аспре).

(л. 156). — На юна 3, 1748 (год.), 8 Венеци.

Да се зна що смм похарчиш за мое ело и за фит⁷⁹ ѿ камаре, како смм изашах из дома ноемра, 11 до юна 3, 8 свемѣ 6587 (аспри).

Нека се зна що харчим на чохѣ. — Прво за 4 бале постава конопа канава 360 (ас.); за бѣлетъ 340 (ас.); за 4 пара капѣ-лета и що звезда 200 (ас.); за пиѣть⁸⁰ и бѣцѣле⁸¹ и консѣлат 500 (ас.), (свега) 1400 (аспри).

Мѣрги⁸² чохѣ вранцеа четири дѣнѣлка.

(л. 126). 1748 (год.). — Поѣвх из Млетак юна 3.

(л. 16а) — 1748 (год.), 8 Пеѣи.

Мѣки дѣнѣлкѣ чохе зелене 9 ѣрѣпа по 330 аршин, кое чини аспри 1320; пак аршин везентѣна и аршин мѣр 560 (ас.). Мѣки що е дах хаѣи Хасан чохе скадарске зелене дѣн(лук), пак вранцеа 5 аршина, пак ал вранцеа 7 ѣрѣпа, (свега) 170340 (ас.).

Хаѣи Мамѣтъ Криван дѣнѣлкѣ шопраѣини невѣи⁸³ по 270 аспри аршин — 1080 (ас.); пак едан аршин лондрине зелене 240 (ас.); пак два аршина кѣмаша вѣтки ешил 320 (ас.); пак едан аршин кѣмаша вѣтки ешил 160 (ас.); и едан аршин и

⁷⁵ *Колсуз јелек*, мушки јелек без рукава са гајтаном опшивеним и украшеним отворима за руке. Тако израђени отвори зову се колчаци.

⁷⁶ *Елхак*, награда за шивење одела на парче, за руке. Наручивалац одела набави све, па донесе мајстору и пита: „колико је вашег елака“?

⁷⁷ *Илиѣи* — од буѣма или гајтана израђене петље за запучавање јелека и у опште хаѣина са пуѣадима.

⁷⁸ *Бечве*, врста мушких шалвара, доколеница; у Дубровнику — чарапе.

⁷⁹ *„Фѣи ѿ камаре“*, станарина за собу, од тал. *l' affitto* — најам, закупнина.

⁸⁰ *Пјатѣ*, таѣир, тал. *il piatto*.

⁸¹ *Буѣѣла*, двѣпек (пексимит) у виду колача, од талијанскога *buzzolai*.

⁸² *Мурги чоха*, мургава, црнкаста чоха.

⁸³ *Невѣија*, зејтинова боја, од „нефт јаг“, врсте затворено зеленог зејтина, што су га хаѣије доносиле.

зрѣп чимени ешил⁸⁴ 180 (ас.); пак аршин и по чохе мврѣ 420 (ас.); пак 6 донлѣка чохе вранцеца; пак 2 аршин(а) чохе зелене 4 гроша; пак донлѣкъ вранцеца зелена. Сѣма 11160 (ас).

(л. 166). 1748 з Пећи — Мѣставъ челебие Татаровићѣ два аршина везентина по....

Даде Мирко и Гвоздо ѿ пѣшака гроша 36.

(л. 246). — 1748 (год.) з Нишѣ авг. 7.

Протосинѣлѣ Ошвдорѣ зжичкога владике, знѣкъ папа Гѣде из Ђураковаца⁸⁵, сѣтъ мави⁸⁶ ѣахме 8 аршина по дѣва гроша, кое чини гроша 16; пак харета алѣ 8 аршина по два гроша аршин, кое чини гроша 16.

(л. 196). — 1748 (год.) авг. 10 з Нишѣ.

Такѣѣѣ⁸⁷ стари Цветкѣ и негѣв ѿртак Ишван и такѣѣ Стоичо, и такѣѣ ззеше чохе прво везентѣна ар. 21, аршин по 275, кое чини аспри 5775; пак саѣнтина аршина 10, аршин по 310 аспри, кое чини 3100 (ас.); зелене падване широке аршин 31, аршин по 310, ко(е) чини аспри 9765; мале падване аршин 15, аршин по 230, кое чини аспри 3450; мврѣ аршин 10,7, аршин по 270, кое чини аспри 2933. (Свега) 24.993 (аспри).

Пак з Нишѣ продадо донлѣкъ падване мале аршин по два гроша, кое чини гроша 8.

(л. 236). — Владика нишки ззе з Нишѣ донлѣкъ чохе сае аршин по 660 аспри — 2640 (ас.); пак харе мвр аршин 5 по 2 гроша — 1320 (ас.); тес. гроша 13.

Диѣакѣнѣ Михаилѣ 8 аршина ѣахме сѣтъ мави, 6 аршин ѣахме тѣрѣнѣѣ⁸³ (прво било „лимоние“, па пребрисано), аршин

⁸⁴ *Чимени ешил*, отворено зелена боја, као трава, од турских речи *чимен* — зелени бусен, *чимен'лк* — зеленило. У Босни сељаци чименом називају прво пролетње зеленило траве, појаву злака. Пред крај оскудној у сточној храни зими кажу: „да је стоци само на чимен изаћи“.

⁸⁵ *Ђураковац*, село у срезу источно, у пећском крају.

⁸⁶ „*Суш мави*“, млечно модра, а и сасвим отворено плава боја.

⁸⁷ *Такѣѣѣ*, нарочити занат, у коме се израђивале, капе, а нарочито такије или кауци, мекане капице, што се носиле под некада врло раширеним, званим скадарским, али у Бечу израђиваним фесовима са великим плавим кићанкама, које су на плећа падале. Такије су чувале, да се под тежином кићанке укалупљени фес не би извио. Међу 18 заната 1711 године у Београду био је и „тађажински“ (*Споменик* 34, стр. 183).

⁸⁸ *Турунѣѣѣ*, чоха наранѣасте боје.

по 2 гроша, кое чини свега гроша 28; пак 3 аршина и по 7 (гроша). Даде гроша 10.

(л. 24а). 8 Ниш8. — Патриарх Аѳанасие що 8зе харета аршин $6\frac{1}{2}$ аспри — 1470; пак едан чивтъ пищолѣ аспри 1440; пак що дадо хаци Ибраим8 дѣнлѣк чохе невтѣ 1000 (ас.); пак що е рекао Тешфил8 дѣн. чохе 1440 (ас.); кад ме посла 8 Прищин8 за чизме мѣмѣма 990 (ас.).

(л. 24б.) 1748 авг. 15, 8 Пирѣт8. — Арнаѣтъ Ѓсман8 из Ниша 12 аршина телие деве табан⁸⁹, аршин по 5 гроша, кое чини свега гроша 60.

(л. 25а) 1748 авг. 8 Пирѣт8. — Мѣла Аметъ из Ниша 8зе ѣзвезъ⁹⁰ кѣмаш аршина 11,2 ѣрѣпа⁹¹, ар. по 147, кое чини свега аспри 1652.

1748 (год.), авг. 16 8 Пирѣт8. — Трѣчко терзиѣ из Ниша, Смаил башин ѣртѣк, 8зе атлаза црвена аршин 7 (и) 5 ѣрѣпа по 147 аспри — 1120; пак 8зе Трѣчко тели хитаие аршина 7, по 330 аршин, кое чини гроша 19 и ѣрѣп, и ѣста 8 неѣа аршин и ѣрѣп исте хитаие на аманетъ.

(л. 25б) 1748 (год.), авг. 16, 8 Пирѣт8. — Соломонъ изъ Софие, ѣртѣкъ 8зѣнѣ Аврамѣѣ, 8зе тели хитаие ѣзвезъ и зелене мали бои, и харе ал и црвено, ваде Петрѣѣѣ дан, гроша 133, ас. 80.

(л. 20а) 1748 (год.), авг. 16 8 Пирѣт8.

Иѣѣан8 Дебрилѣи, що има дѣѣан 8 Лесковѣѣ, дадо чохе падѣане мале аршина 23, аршин по два гроша, кое чини гроша 46.

⁸⁹ „Телије деве ѣабан“, *ѣели* — накиѣено, накончано телом, т.ј. жутим или белим трачаѣтим клободаном; *деве* — камиљѣ; *ѣабан* — стопа, али у преносном смислу и основа (основна гредѣ на кровној конструкцији, табан на пуѣци, дно бразде и др.). Према томе, ово би била нека тканина, која је имала у основи камиљѣу длаку, телом — клобиданим прѣткана. И сада се у Јужној Србији израђују „тели такје“, капе са украсима од тела, које носе муслиманска мушка деца у данима сунета, на којима је често путѣ клободан на фѣдеру, нека врѣта металног вѣштѣчког цѣѣѣа, које трѣпѣри, као перѣ на металним чѣленкама старих витезова. А муслиманке и сада тамо носе прѣко главе покривѣче од камиљѣе длаке, клободаном прѣтканѣе.

⁹⁰ *Ѓувѣз*, затѣорѣно црвена боја, она што је даје варѣило, којим се маѣте уѣкрѣѣѣа црвена јаја.

⁹¹ *Уруј*, осмина од аршина или $9\frac{1}{2}$ сантимѣтра. Некад су домаѣѣа платна била уѣа и рѣч *уруј* употребљѣѣѣала се и за означѣѣѣе ѣтѣѣѣѣа јѣдѣнаке ѣирине и дужине. Као новаѣ уруп је био осмина гроша, т.ј. 15 аспри.

Пак 8 Пірот8 едном8 имакс⁹² из Видини падване мале аршина 12, по 225, кое чини аспри 2700.

(л. 25б) (1748) авг. 27.

Ћ Софии дадо Арменин8 Дндо тели хитаие деве табан крмезь и морь, свега гроша 91.

(л. 25а). — Пак сек. 4 8 Ниш8, кад се вратих из Софие, дадо Смаил баши харе зелено аршина 10 и црвено аршина 10, по 200 аршин, кое чини свега аспри 4000.

(л. 20а) — Кад се вратих из Софие 8 Ниш продадохъ два дѣнлѣка чохе за 15 гроша и по.

(л. 16б). — 1748 (год.), сек. 18, 8 Пећи.

Ћсеин8 Валић8 чохе лѣндрине зелене дѣнлѣка три, по 8 гроша дѣн., — 2880 (ас.); пак дѣн. везентина аспри 1120, (свега) 4000 (аспри).

Пак три дѣнлѣка вранцеа едан алъ, два зелена, гроша 32, пак ал вранцеа 2 ар. и едан зелен, пак чохе мѣрь фине 2 аршина и по — 750.

(л. 17а). — 1748 (год.) 8 Пећи. — Марко латининъ шѣщеръ 8зе дѣнлѣкъ чохѣ Арнастинъ що сѣди 8 Летине, аспри 1200, тес(лим) 930 (ас.).

Хаџи Сзли Нитић8 по аршин чохе мѣрь, по аршин везентина аспри 280; пак четири дѣнлѣка невти чохе, дѣнлѣкъ по 1000, кое чини аспри 4000; пак дѣн. ачик ешил аспри 1000; пак дѣн. везентина аспри 1120; пак 9 аршин(а) чохе ачик ешил ас. 2250; пак 2 аршина чохе невти ас. 500; пак дѣн. саантина аспри 1320; пак 12 аршина кѣмаша ачик ешил, аршин по 160, кое чини аспри 1920; пак дѣн. чохе вранцеа ал, аспри 1200. Що мѣ е даѣ хаџи Хасанъ Вран(а) ал дѣн., пак скадарске чохе⁹³ зелене дѣнлѣкъ, пак ал вранцеа 2 ар.

(л. 17б). — 1748 8 Пећи: Хамзи дѣнлѣкъ лѣндрине карпѣзи ешил по 240 аспри аршин, 960. Пребисмо на Кара Ибрахима.

⁹² *Јамак* оно што и *исчија*: терзија или други занатлија, који није погођен стално, него му се по такси плаћа од израђеног комада, парчетар, уопште раденик у ужем смислу речи и сваки помагач; исчија и онај, што је ишао уз барјактара.

⁹³ *Скадарска чоха*, разне је боје, има тање и грубље, употребљавају је терзије за окрајке одела, која се бућмем и гајтаном везу. Не троши се много. Највећа радња у Јужној Србији држала је до 5 аршина. Мајстори је куповали на урупе. Скадарска зато, што се из Скадра доносила.

Кара Ибрахимъ чохе зелене лѡндрине 4 дѡнлѡка, по 960 донлѡкъ, кое чини 3840 (ас.); пак 6 аршина кумаша по 160 — 960 (ас.); пак пребисмо Хамзинъ дѡнлѡкъ чохе 960 (ас.); пак дѡнлѡкъ чохе неври 960 (ас.). (Свега) 6720 (ас.).

Пребисмо що сѡм ѡ немъ бив дѡжан 360 (ас.).

Ѓста ѡн мени дѡжан 1072 (ас.).

(л. 18а). — 1748, 8 Пеѡи. — Ѓси касапинъ дѡнлѡкъ чимени ешил чохе аспри 1050; Подгоричанима Николи и Маркъ дѡнлѡкъ чохе неври аспри 960; пак дѡнлѡкъ везентина аспри 1120; пак аршин и три ѡрѡпа везентина аспри 385.

(л. 18б). — 1748, 8 Пеѡи.

Иѡванъ Ериниѡ аршинъ чохе моръ ас. 280, теслимъ 180 (ас.); Вѡлиѡ сапѡнциѡ 2 и по чохе мѡръ 750 (ас.); Ѓсеин Стоиѡу дѡнлѡкъ чохе неври, аспри 1000, тес. 2 ѡке вѡска 300 (ас.); пак Иѡванъ Ериниѡ 2 ар. мѡръ чохе 560 (ас.); Вазлиномъ тастъ барѡтѡи дѡнлѡкъ чохе шопровин аспри 1060, тес. 240. Мехмедъ Тевѡиѡ четѡри аршина и по чохе мѡръ 1260 (ас.); кѡма Андреи аршин везентина 280 (ас.); Мати Дедокиѡ 2 ар. чохе мѡр и везентина 560 (ас.); Хоѡе Салабеговиѡ аршин везентина 280 (ас.); Кости терзибаши дѡн. чохе неври 969 (ас.); Дѡиѡ аршин везентина и ар. и ѡрѡп харе мѡр 605 (ас.); Шапталовиѡ аршин чохе 280 (ас.); пак Кости два аршина и по кѡмаша 375 (ас.).

(л. 19а). — 1748, 8 Пеѡи.

Пѡщо се прехесаписмо са хаѡи Хасанѡмъ Казаѡмъ, кад дѡиѡ из Млетака, ѡста ѡнъ мене дѡжан после свега хесапа 1164 (ас.); пак 2 аршина чохе мѡръ 560 (ас.); пак аршин и по чохе мѡр аспри 420; чохе вранѡца 5 ар., пак вран. 2 ар., зе(ле)н(а) кѡмаша 3 ар. 6 ѡрѡпа. — Ѓста 3636 ас. Ѓ хаѡине вѡне харѡа 3770 (ас.). (Свега аспри) 7436 (тако).

Деми Истиниѡанину четѡри дѡнлѡка зелене чохе, два карпузи ешил, два неври 4000 (ас.); пак два аршина везентина и два мѡр 1120 (ас.).

(л. 23б). — 1748, 8 Пеѡи.

Що продадо хаѡи Краги харѡта гроша 33; пак хаѡи Краги мѡръ харе 9 аршина 6 ѡр., аршин по 220, кое чини аспри 2155; пак црвено харе 4 ар. 6 ѡр., аспри 1135.

(л. 9б, 10б—11а). — (На турском језику обрачунавање између Петра Андрејевиѡа и хаѡи Хусеина, с којим је сва-

којако овога пута ортак био. Тако, тамо је записано: (л. 9б) да је капитал Хусеинов износио 70.730 (аспри), а Петров 40.090; да је Хусеин (л. 11а) предао Петру, до времена обрачунавања године 1160 по арапском рачунању, која одговара времену између 13-ог јануара 1747 и 2-ог јануара 1748 год., у два маха вуне у вредности 73.354 — и још нека ситна нејасна међусобна узимања и давања).

ТРЕЋЕ ПУТОВАЊЕ, 1749—1751

(л. 206). — 1749 го., що свм 8zew в8не 8 Пѣни.

Прво ѿ Ђоре 422, Мѣстава Таровићъ 875, Кара Ибраимъ 1108, Мѣкина вѣна 1932, хаѣи Кривана 1203, хаѣи Казазь 868, Мѣрата Главаша 790, пак Главаша 679, Валићъ 268, Али Ци-ковићъ 234, хаѣи Сѣли 2604, Ћмеръ Бѣда 557.

(л. 21а) 8 мене що е било 708, Салабеговић 370, Демо Истинић 396. (Код сваког имена записао је и колико је ока која бала тежила).

(л. 193а). — (Судећи по рукопису и мастилу, записао је свакојачко у овој години следеће упуство).

Како валѣ проесапити кирижиѣма кирию. — Ставити прво колико ѡка има вѣне свега и пѡд ним поставитѣ нѣмерѣ, по колико е аспри погоѣено сто ѡка и молтипликати, и що изаѣе одбити два номера и що ѡстане естѣ кирия.

Њка вгне 365×232 (кирија од 100 ока)

730
1095
730
846,80

5773, пак везентин $49\frac{1}{2}$ (ар.). (Свега) ар. 297 по 11,10 ар., либ. 3415,10.

(Ном.) 5780, широка зелена ар. 50; (ном.) 5770, пак невти широка 48 (ар.); (ном.) 5762, пак широка зелена $46\frac{1}{2}$ (ар.); (ном.) 5774, пак широка зелена 49 (ар.). (Свега) ар. $193\frac{1}{2}$ по 12,15 ар., либ. 2467,3.

(Ном.) 5771, мвр ширине ар. 2 ас. 46 по 12 ар. — либ. 552; (ном.) 5764, пак сѣтъ мави иста 42 по 11,10 ар. — либ. 483; (ном.) 5766, пак жѣта 32 (ар.); (ном.) 5679, пак зелене свѣпра фин. 8,3 (ар.); (ном.) 5759, вѣстеѣин свѣпра фин. 32,2 (ар.); (ном.) 5759, пак вѣстеѣин⁹⁵ 33,2 (ар.). (Свега) ар. 106,3 по 10,10 ар. — 1120,18.

(Ном.) 5775, лѣн. невти ар. 50; (ном.) 5749, пак анѣриѣ 48 (ар.); (ном.) 5787, пак анѣриѣ 49,2 (ар.); (ном.) 5769, пак исто 49,2 (ар.); (ном.) 5755, пак исто 50 (ар.); (ном.) 5251, пак зелено 49 (ар.). (Свега) ар. 296 по 9,5 ар. — 2738; (укупно) 10.774,11.

(л. 26б). — (Ном.) 4419, лѣн. винада венециан ар. 42,3 по 30 — либ. 1782,10; (ном.) 4118, лѣн. вене. скарлата⁹⁶ 11 по 30 — либ. 330; (ном.) 4424, лѣн. вене кремезе 28,2 по 29 либ. — 828,10; (ном.) 1001, бортѣлацѣ едан, (ном.) 1007, бортѣлацѣ други, по 35, гроша 70, либ. 434. (Свега) 2875 (либ.).

2 печѣ лѣн. саѣ бое ар. 64 по 18,10 — либ. 1184; пак печѣ лѣн. зелен по 9,5, ар. 50 либ. 462,10. Ъве свите има да ни пѣшле, (Свега) 1646,10 (либ.).

Сав конатѣ ѿ чохе Владанинове либ. 15296,1.

(л. 27а). — 1750 (год.) маѣа⁹⁷ (тако) 13, 8 Венеции.

Конатѣ що смо ѣзели 8 Антониѣ Гаваданина, како говори конатѣ, 15296,1 (либ.). — Ъ ѡвомѣ що е ставиѡ 8 конат, а ние ми даѡ не бѣдѣѣи доспиело: 2 пече свите свѣпра вине колѣра ѿ сае ар. 64 по 18,10 — 1184 (либ.); пак печѣ лѣн. зелене има ми послати ар. 50 — 462,10 (либ.).

На конатѣ горни що е даѡ шиѡр Стѣван Владанинѣ цекина 300 — либ. 6600; що смо ѣзели черта 8 бѣтѣзи Рѣби — либ. 833,16; за бѣлете и що сѣ везала чоха и капулете и поставѣ и пѣмѣ либ. 91; мене що даде, те платих пѣшкарѣ

⁹⁵ Вустѣѣин, фустѣакин, фистѣакин, лешѣникова боѣа, од турске речи фистак — лешѣник. Фистѣакин ешил — отворено лешѣниково боѣе.

⁹⁶ Скарлатѣа, чоха скерлетно црвене боѣе.

⁹⁷ Маѣа, маѣа месеца, од талиѣанскога il maggio.

440 (либ.); пак 8 пшкара що узесмо 150 джката на вересию, дасмо м8 либ. 310; пак мене даде 8 готов8 либ. 85,17; пак мене даде цекина 120; що смо 8зели пшака на вересию 8 Пера пшкара 100 джката; ѿ Дриюца печ8 пазнаца 112 джката; пак ѿ Дриюца печ8 санитина 130 джката.

(л. 276). — Нека се зна що харчим за чох8 и роб8: прво 8 Дриюца що смо свезали бал8 свите са свем харчем и вакин8⁹⁸ либ. 19.

(л. 29а). — 1750 авг. 27, 8 Пећи.

Що дадо М8ки чохе, прво джн. 1 широке лжн. невти ас. 1200; пак ж8те 2,5 ар. по 400 — 1000 (ас.); пак що даде Мам8тъ аги джн. 14 по 920 — 12880 (ас.); пак 8 Долиане⁹⁹ широке лжн. карп8зи джн. 2, джн. по 1120 — ас. 2240; пак джн. 1 лжн. мале чимени 880 (ас.). (Свега) 18.200 (аспри).

Пак 8 Долиане с8т мави джн. 1 аспри 1000; пак 8 Пећи що 8зе Кадрии Касић8 джн. 2 невти широке, аспри 2240; мврѣ чохе 2 аршина 560.

(л. 286). — 1750 сек. 25, 8 Пећи.

Пощо сѣ прохесапих с терзибашѡм, ѡста джжан аспри 3717; ѿ тога ми даде коня — гроша 20.

1750, сек. 26.

Пощо сѣ прохесапих с Ћсеин Соићемѣ и пощо ѡдби вино и робе шо ми даѡ из джћана, ѡста джжан 117 (ас.); пак 8зе аршин везентина 280 (ас.); 100 драма сѡлмента 160 (ас.); пак живе драм 50, ас. 80.

(л. 296). — 1750 ѡк. 15, 8 Долиане.

Що 8зѣ Хамза чохе пет джнл8ка: прво джн. мави, аспри 880; пак чимени ешил джн. 1, аспри 880; пак джн. 1 невти, аспри 880; пак джн. 1 невти за долам8 себе, ас. 800; пак джн. 1 везѣнѣтина, 1040 (аспри). (Свега) 4480 (аспри).

Пак Хамзи дадо гроша 7, аспри 840.

(л. 30а). — 1750 ноем. 12, 8 Пећи.

Хаѡи Казаз8 джн. 2 зелене, пак везентина ар. 1, ѱахмет8рѡнци ар. 5, 8рѡпа 3. Пощо сѣ прохеса(пи) 576 (асп.); пак 2 ар. чохе зелене 440 (асп.).

(л. 306). — Ноем. 11, 8 Пећи.

⁹⁸ Вакин, факин, носач и онај, који свезује купљену робу, од талијанског *il facchino*.

⁹⁹ Дољане, село код Пећи.

Мсла Мстава Едѣмовић мвр чохе ар. 2, везен. ар. 2. (л. 31а). — (Другим мало нејасним рукописом записано).

На 1751 (год.) м(е)с(е)ца анѣриа 16, Бело Поле, а (т.ј. — ја) Живко имам дати Петрѣ Андрићѣ ѿ чохе аспри 72420.

(Потпис) Живко.

(Исти записао:)

На Савратѣ Лазовићѣ Аври ѿ чохе 1080 (аспри).

(Сам Петар продужио.)

Миливои терзиѣ ар. чохе мор, ѿс(та) 180 (ас.); Стоѣнѣ и Станкѣ челика ѿка 23 — 874 (ас.); пощо се прохесапиѣмо ѿста на Стоѣна 544 (ас.); Дѣћѣ 2 ѿке сапѣна 90 (ас.); Мѣрги две ѿке сапѣна 90 (аспри).

(л. 31б). 1751 (год.) — Мѣки, пощо сѣ прохесапиѣмо и вѣнѣ ѿдбисѣмо, ѿс(та) Мѣка 700 (ас.); пак Мамѣт аги чохе дѣн. 14 — 12880 (ас.); Кадрии Касићѣ дѣн. 2 неѣти чохе ши-роке — 2240 (ас.); саѣн(тина) дѣн. 3 — 3600 (аспри). (Сѣга) 19420 (аспри).

Пак ѿ хесапа кѣма Неделкова 600 (ас.); пак що преби Хасан Башић 120 (ас.); дадо мѣ го(то)во аспри 600.

После сѣга хесапа ѿс(та) Мѣко дѣжан ас. 4060; пак ѣзе ар. 3 и ѣрѣпа 5 лѣн. зелене неѣти 870 (ас.); лѣндрине широке неѣти аршин 2 — 600 (ас.); 2 шерита клѣбодан¹⁰⁰ велика 140 (ас.); пак 7 ширита велике 490 (ас.); пак 19 ширита мале 684 (ас.); пак 4 топа гаитана, 2 црна 2 сѣт мѣви, 480 (ас.); пак 2 ширита велика 140 (ас.); пак топѣ гаитана црна 120 (ас.). (Сѣга) 3980 (аспри).

(л. 32б). — 1751 (год.), јул(и) 24, ѣ Пѣћи.

Шо имам хаѣи Асанѣ платити вѣне кантара 31, ѿка 1 и по. Имам дати за више ас. 23600, тес. 5600; пак вѣне хаѣи Асанове ѿка 1664.

(У књизи се налази један одвојени недатирани листић. По рукопису и мастилу као да је у овој години и у ово доба писан. То је свакако списак кирајѣија, по којима је послата вуна у Скадар).

Мѣка ѿ Црколеза¹⁰¹ Вѣчина 93 (оке); пак Вѣчина 83 (оке); Милосав Сѣматов 99 (ока); пак Милосав 83¹/₂ (оке);

¹⁰⁰ *Клѣбодан*, варак, лажно злато, а и свилени или памучни коѣац сребрном или од другог прѣстијег метала израђеном, па позлађеном жицом ѣбавијен, за вез употребљаван.

¹⁰¹ *Црколез*, село у ср. источком, пећском крају.

Взча ѿ Црколеза 78 (ока); пак Взча 90 (ока); Радичъ 92 (оке); ѿ Црнаца¹⁰² Иѣин (тако!) 77 (ока); пак Аѣим 81 (ока); Радонѣ ѿ Црнаца 71 (ока); пак Радонѣ 65¹/₂ (ока); 917, 502, (свега) 1419 (ока).

Кара Ибраим. — Иѣнко ѿ Ћърѣвика 69 (ока); Никола ѿ Левчине¹⁰³ 73¹/₂ (оке); пак Никола 70 (ока); пак Иѣнко ѿ Ћърѣвика¹⁰⁴ 66 (ока); 62¹/₂, 61, 21¹/₂, (свега) 423¹/₂ (оке).

За вреѣе 27¹/₂ (ас.). Имам дати 1161 (ас.). ѿ Сир Бѣбалоѣиѣа взне 39¹/₂ (ока), ѿ хаѣи Хаидара 61¹/₂ (ока).

Ћмеръ Бѣда Радосав ѿ Старо Дворана¹⁰⁵ 90 (ока); пак Радосав 73 (оке); Иѡван Милошев 89 (ока); пак Иѡван 77 (ока). (Свега) 333 (оке).

(л. 32а). — 1751 (год.), сен. 26, 8 Пеѣи.

Пощо сѣ прохесаѣих с аѣи Ћсеинѡм и сѣ Иѣѡм и пощо вѣнѣ ѡдби ѡста дѣжан 1440 (ас.).

(Сѡакоѣако су из овог времена и ова не датирана записѡваѣа).

(л. 33б). — Пощо се прохесаѣѣих с Ћсеинѡм Валиѣемъ. (на Мѣкин дѣѣан) и пощо вѣнѣ ѡдби, що ми е даѡаѡ, мене ѡста дѣжан 4640 (ас.); пак дѡн. чохе зелене падѡане широке, що е изѡадиѡ Хасанѣ Амиѣиѣѣ 1200 (ас.); Кара Ибраим 5 аршин неѡти чохе аспри 1200; на старога (патриѣарха?) свега що сѡм даѡаѡ гроша 35; на протосиѣела дѡн. чохе гроша 10; на архидѣакона чохе ар. 2 и по, гроша 5; на поѡа Стамата кафе ѡк(а) 10, гроша 20; на Димитриѣ и Ћерасима ѿ Дѣѣчан(а), що сѡм реѡаѡ халине свега аспр. 4380.

(л. 34а). — На Ћоръ хочиѡа сина гроша 10 8 Скадрѣ, на Речъ Камбоина сина ѿ взне, що е ѡстало кѣсѣръ, аспри 7000.

ЧЕТВРТО ПУТОВАЊЕ, 1755 ГОД.

(л. 34б). 1755 (год.). — Нека се зна що ѿ кога ѣзимаѡа вѣ(нѣ) по Пеѣи с Ахметом заедно. Прѡо (под именом уписане су бале са теѣином):

¹⁰² *Црѣце*, село у ср. источком, у пеѣском крају.

¹⁰³ *Леоѣина*, село у срезу дреничком, према пеѣском крају.

¹⁰⁴ *Ћурѣѡик*, село у срезу подримском, према пеѣском крају.

¹⁰⁵ *Сѣѣари Дѡорани*, село код Пеѣи.

Хаџи Мамѣтѣ Криван 929¹/₂ (ока); Кара Ибраим 437 (ока); Али Џиковић 194¹/₂ (оке); Каз(ас)овић Аметѣ 93 (оке); Пордин синѣ 94 (оке); Мѣстава Башић 67¹/₂ (ока); Хаџи Асан 88 (ока); Хамза 96 (ока).

(л. 35а) — Наша вѣна 1741¹/₂ (ока); Мѣкина вѣна 1173 (оке); Мѣча Нитић 180 (ока); Мѣстава Башић 67¹/₂ (ока); Хаџи Кѣрта 81 (ока).

ОСТАЛА ЗАПИСИВАЊА

(л. 192б). — (Рукописом и мастилом досадашњег записивања отпочето је било записивање талијанских речи:) инѣ-посѣбиле — невазможно, посѣбиле — вазможно, нечесариѣ — потребно.

(л. 191б). — Зде прѣстави се Петарѣ Андреевичѣ на 1787-го лета месеца авгѣста 26 дан, ва 10 часѣ ноѣи. По-гребѣнѣ бистѣ близѣ светия проскомиди светаго храма Вознесѣния.

На 1788 помрѣча в слѣнѣце по васѣи земли 8 ѣчи Вознѣсѣния, і би велики погибѣлъ родѣ хриѣтянскомѣ.

Н(а) 1790 лето м(е)с(е)ца апрѣлия помрча мѣсеѣ 18 дан.

(л. 192а). — На 1790 лето м(е)с(е)ца маѣя 24 дан бистѣ дождѣ ѿ 10-го часа дне до полѣноѣи, ѣо некая река мала многие доми сокрѣши и виногради ѡпѣстѣ.

На 1793 (год.) м(е)с(е)ца авгѣста 25 ден, 6 часѣ дне, помрча сѣнце и би т(а)ма до 8-го часа дне.

(л. 192б). — На 1804 м(е)с(е)ца јюлия 7 числа прѣстави се блажена моя покоина мати Росанда. Бѣди ѣи вечная памѣтѣ. Тогожде лета месеца 5 яна (*ѣако*) прѣстави се любимое чѣдо мое Јерѣмѣя.

(л. 177а). — Писа многогрѣшнѣ рабѣ Божи Петрѣ Іѡсифовићѣ на 1809 м(е)с(е)ца априлия, во 17 лѣто ѿ рождѣния своего, 17 денѣ, и бистѣ оучитѣлѣ мнѣ Ісаѣе јеромонахѣ, родѣ бѣ ѿ Шияка,¹⁰⁶ ѿ Сребрѣнице.

¹⁰⁶ „Шияк од Сребрѣнице“. Тако Босанѣе из долиѣнских краѣѣва, нарѣчитѣ оних ѡко Дрѣне, називају горштаци; свакојако зато, ѣто, подбѣријана врата, носѣ оборѣне колире, те им вратѣви изгледају дуги, као шије. У неким краѣѣвима Србије због тога голошијастѣ петлове називају „бошѣнци“, по муслиманима брдарима, који од најстаријих времена крстаре са својом робѣм по варошима и сѣлима.

(л. 176б). — Преподобная мати Марие, мѡли Бога ѡ насъ. 1813 лѣтѡ Гсднѣ, мсца марта 2 числа, оу Пећѣ (сведочанство како се и онамо осећало у овој судбоносној по ослобођену Србију години).

(л. 192а). — Здѣ почиваетъ Иѡаннѣ Петровићѣ близъ проскомиди с(вя)таго храма Вознесенія. Престави се во лѣто Гсднѣ на 1813 м(е)с(е)ца септеврїя 22-го, ноци часъ 5.

(л. 190б). — Знати се ѡ Пећѣ чѣма катъ би 1815 лето, и бистъ жито вевма скѣпо. Много сиротина мѣкѣ протегли.

(л. 35б). — 1822, ноевра 25, що саши Андри Хачићѣ ѡ воскресенїя до 1823, за васкрсенїе, ѡ Шѣмнакове, сас гроша 3, п. 5; ѡ Тошине Иконића димия гроша 2; ѡ Зене ѡ с. Вокшића¹⁰⁷ 2 елека¹⁰⁸ гроша 2; ѡ ѡакѣ дечанскомѣ чѣпѣ¹⁰⁹ и димїе грош(а) 6; Радосавлевѣ чѣбе гроша 3, пара 20; авдеслѣкѣ дечанца морѣ гроша 6; дадо мѣ готове понѣве 2 и мар., гроша 19, пара 20. (Свега) 42 (гроша) 5 (пара).

Доламица¹¹⁰ гроша 3 (п.) 20; хантерия гроша 5; чѣпѣ постава гроша 1; елекѣ гроша 2 (п.) 20; ѡ Циганина гроша 9. (Свега) 63 (гроша) 5 (пара).

(л. 36а). — 1822 (год.) знатї се що Коста ѣзе пара готове, перви гроша 61; ѡ Ђорђа Заблаћа гроша 7; ѡ Сохѡ-Грла¹¹¹ гроша, 10 пара 32; за памѣкѣ Мемед Лѣбѣш гроша 2; ѡ хачи Медѣ Зеке гроша 1, пара 14; Белѡполцѣ капарѣ гроша 2, пара 20; ѡ Ђзраковчанина Лазе пара 20; ѡ Еремїе ѡ Накла пара 18. (Свега гроша) 79, (пара) 35.

Веселинѣ за ѡц(а)тѣ пара 60; за ресамѣ¹¹² гроша 1, пара 8; Заке готове пара 70; финчанѣ гроша 1, (пара) 10; Илїе пара 65; мѣла Иѣхе гроша 10, пара 20; Ђаковцѣ гроша 100, пара 10; Белополцѣ гроша 56.

(л. 36б). — Знати се що ми прати Инићие калѣнерѣ

¹⁰⁷ *Вокша*, село у срезу ђаковачком, на страни према Пећи.

¹⁰⁸ *Јелек*, прсник без рукава: „за елек и елхакїе“ — за материјал и за руке, за израду.

¹⁰⁹ *Чуї*, кратко цубе, а и мали ћилим чупавац.

¹¹⁰ *Доламица*, дечија долама. *Долама*, доња до колена дугачка хаљина са рукавима који висе, чепкени.

¹¹¹ *Суво Грло*, село у ср. источком, околини пећској.

¹¹² *Ресам*, завршени, ресићени рачун. Кад исплати вересију трговцу, и сада у Скопљу дужник каже: „поресиди“ (т.ј. ресити), а сељак „реси ме“, т.ј. избриши из књиге вересије.

1831, марѣта 15, по Вѣкашинѣ 13 дѣската кременѣя¹¹³ по 40 — гроша 520; по Њнкѣ 1831 ѡктовра 5-го 20 карловаца¹¹⁴ по 15 и по — гроша 310; рѣшпа¹¹⁵ гроша 036; 100 цванѣика¹¹⁶ по 100 пара, 72 похарчи мѣ за робѣ, 28 цванѣика по 100 пара — гроша 070; по Њнкѣ 1832 маия 20 — 22 карловца по 17 — гроша 374; од Томѣ 1 рѣшпа гроша 037. По мене из Шекѣлара, јѣнїя 20-го, 6 хаирїя¹¹⁷ по — 20 гроша 120; по Мѣстафе септеврїя 30-го 9 карловаца по 18 гроша — 162; 14 цванѣика по 3 гроша — 42; по Мѣстафе, ноевра 20-го, 30 карловаца, 15 мѣ вратих по истомѣ Мѣстафе, а 15 карловаца ѡстаѣ по 18 и по — 277 (гр.) 20 (п.). (Свега) 1948 (гроша) 20 (пара).

Оу мене 6 кременѣя 252 (гр.); оу мене 2 карловца 034; оу мене гроша 077, (п.) 20; оу мене гроша 0.4. (Свега) 367 (гроша) 20 (пара).

(л. 37а). — Дадѡ кѣюмѣјама 7 дѣската — гроша 294; 20 карловаца гроша 310; 1 рѣшпа гроша 36; 28 цванѣика по гроша и по — 70; 20 карловца гроша 340; 1 рѣшпа гроша 37; 6 хаирїя гроша 120; па гроша тѣрске гроша 400. (Свега) 1607 (гроша).

(л. 37а). — 1833 апрїля 15. Паприке по Вукманѣ гроша 1; по Мѣстафе ѡкѣ и по кочане гроша 4, (п.) 20; по Мѣстафе ѣица 30, гроша 1 (п.) 5; по Њнкѣ воска црвена пара 20; по Њнкѣ пресада кроми(да) и паприке и праза, гроша 17 (п.) 20; по Мѣстафе 2 капе, гроша 50. (Свега) 74 (гроша) 25 (пара).

(л. 38а). — 1834, јаннѣарїя 10-го, що похарчї за Марка: Миленкѣ гроша 30; за чамадан гроша 2 (п.) 20; за тозлѣце¹¹⁸ гроша 2; за фермене¹¹⁹ гр. 5; за минтан¹²⁰ гроша 12; за

¹¹³ *Кременац*, — дукат цесарски, цели до ратова вредео 64 гр., 12.80 дин, а бушени 60 гр., 12 лин.

¹¹⁴ *Карловац*, — талир, до последњих ратова вредео 11 гроша, 2.20 дин.

¹¹⁵ *Рушпа* — венеѣијански дукат, била је вредност 66 гр., 13.40 дин. али је за накит било и великих рушпи од 2, 5 и 10 обичних рушпа.

¹¹⁶ *Цванѣик*, — стари аустријски новац од 20 крајцара, налазио се на сеоским накитима, вредео је 4 гр., 0.80 дин.

¹¹⁷ *Харије*, — стари турски дукат, налази се само у старим накитима, вредео је такође 66 гр.

¹¹⁸ *Тозлуци*, дизлуци — доколенице од сукна или чохе (садашње високе камашне), од турске речи *тоз*, — прах, прашина, тозмак — упрашити се.

¹¹⁹ *Фермене*, врѣта мушког чоханог или свиленог грудњака без рукава, украшеног гајтанима и бућмем.

¹²⁰ *Минѣтан*, напрсни мекани хаѣетак са рукавима, који се преклапа на грудима.

еменіе¹²¹ гроша 9; за свећс и вино за свега гроша 2 (п.) 10; готове гроша 3 (п.) 20; за глобс Фета аге що се тера с кѣмом све харчеве гроша 72; копоран¹²² за нѣга гроша 27; чакшіре гроша 26; ѡпанце гроша 4; за пѣтъ гроша 8; за поѣсъ гроша 5. (Свега) 208 (гроша) 10 (пара).

За подѣше по манастира оцс и матере гроша 100.

(л. 37а'. — 1834 (год.), септевра 20-го.

Еменіе за нѣга (свакојако Јанићија калуђера) гроша 18; за поясъ боя гроша 6 (п.) 20; за чѣпъ що препостави гроша 2 (п.) 20; чоха нова за крѣплѣнѣ доламе гроша 3 (п.) 30; 2 аршіна и по мѣсѣла¹²³ по 2 гроша, 5 (гр.); ибришіма капакъ алтіе¹²⁴ гроша 2 (п.) 20; рѣкс за мереметъ гроша 3 и 20 (п.). (Свега гроша) 42 (п.) 15.

(л. 37б). — 30 цванцика дадо мѣ по 3 и по гроша 105 (гр.); Инкс карлицс¹²⁵ коломбоћа¹²⁶ и ѡ косе гроша 19; рѣкс за доламс и чѣпче и дизлѣце и петрахилъ 65 (гр.); за старѣ чѣбе прекроеванѣ ибришим гроша 17.

¹²¹ *Јеменије*, мекана обућа без потпетница (опсека, штикала) са роговима на врху, махом црвене и жуте боје. У Призрену су и сада јеменеције одвојени еснаф (цех) од обућара, кондурација.

¹²² *Копоран*, хаљина од сукна или чохе, дугачка до испод појаса, која се облачи преко јелека, а преко њега се опасује.

¹²³ *Масул*, црвено платно, а у старије време и четвртасти комади платна са шарама, доношени из Мусула, у Азији, којима су се жене забрађивале, и који су били већи од садашњих шамија.

¹²⁴ „*Ибришим кайак алтија*“, ибришим — свилени конац, којим се ушива гајтан и бућме, кад се везу зарукавља и уопште ивице чоханог одела; капак — овде означава онај део одела, који се, гајтаном и нарочитом поставом украшен, посувраћа, као: зарукавља, скутови, крајеви од ногавица (пачалука) и јелека; алтија, алтил'к — овде шестак, што се односи или на дебљину ибришима за учвршћење шест редова гајтана, или на плетеницу бућма, упреденог од свиленик конаца ивичњака, поруба везова, а употребљаваног и за саме финије чохациске везове, те се за овакав појам чује и израз „бућме капак алти“. „Ибришим капак урту“ називао се комад чохе, извезене ибришимом (свила чува од влаге), којом се увијао ороз и део табана на пушци кременјачи.

¹²⁵ *Карлица*, је у Јужној Србији оно, што у другим нашим крајевима мерница, шиник, бучук, у Душановом Законику кабао — мера за запремину жита: данас призренска тежи око 33, а пећска и ђаковичка око 90 старих ока пшенице, али може по мало и да варира, с обзиром на једрину, па са ње и тежину пшенице у дотичној години.

¹²⁶ *Коломбоћ*, кукуруз: на Косову, у призренском и пећском крају, Албанији и Грчкој.

(л. 386). — 1846 (год.) јануария 10-го.

Разболе ми се майка по именѣ Наста и паде на постелю и болова све еднако до марта 24-го и Богъ да ю опрости престапи се тои исти данъ, ѡ неделю, ѡ часъ 6-ти дни.

И що трошисмо за нѣ докѣ болова, за свеће що сѣ гореле ноѣ за ню, гроша 12 (п.) 20; за масло що ю свещасмо и читанѣ за л(ек)арие (гр.) 14; 1 ѡкѣ ракиѣ ѡ Гашића¹²⁷ комове гр. 02. (Свега гроша) 28 (п.) 20.

За погребъ що трошимо: за први данъ и за 7 дана воска 300 драма гр. 16 (п.) 20; за ковчегъ Ристе г. 12; за гробъ копанѣ г. 03; за опело г. 12; за први данъ леба г. 20; за кромида¹²⁸ г. 03; за дрѣги данъ леба г. 10 (п.) 20; за прасъ г. 01 (п.) 10; за три ютра за на гробие леба п. 02, (п.) 04; за погребъ и за покаике¹²⁹ и за седамъ дана ракиѣ ока 45, г. 60 (п.) 10; за погребъ вина ока 33, г. 13 (п.) 08; за 7 дана деленѣ леба г. 16; за парастасъ за 7 дана г. 05; за ѡскопниѣ елекъ новъ г. 08. Свега до седамъ дана сѣма г. 233 (п.) 12.

(л. 39а). — Переводимъ сѣмѣ истѣ. -- Трошакъ за 40 дана, 2 мая: прасе гроша 09 (п.) 20; ягне г. 05 (п.) 20; вина ока 9, г. 04; шиникъ¹³⁰ пшенице г. 08 (п.) 20; масла по (о)ке, г. 02 (п.) 20; 4 кромида и ориза по (о)ке г. 03; ли(тра) воска г. 06; 4 оке сира г. 05; ракиѣ ѡка 15, г. 22 (п.) 20; леба за деленѣ г. 18; за парастасъ г. 05; за дрѣге трошкове кѣши: бибера, паприке, соли, дрва, ахчие¹³¹ гр. 05. (Свега гроша) 94 (п.) 20.

Трошакъ за по године септемра 20: — Меса ока 9, г. 09; шиникъ пшенице г. 08; масла г. 02; кромида г. 01 (п.) 20; литра воска г. 05 (п.) 30; ракиѣ ѡка 15, г. 25; вина ѡка 9, г. 04 (п.) 20; парастасъ г. 05; 4 оке сира г. 04; леба за деленѣ г. 17; ѡстали харчеви мали гр. 03. (Свега гроша) 74 (п.) 30.

(л. 39б). — Преводимъ сѣмѣ. Трошакъ за годинѣ 1847, марта 22-г: Воска г. 07 (п.) 20; ракиѣ ѡка 13, г. 23 (п.) 30;

¹²⁷ *Гашићи* и сада трговци с пићем у Пећи.

¹²⁸ *Кромид*, црни лук.

¹²⁹ *Покајке*, оне што наричу за покојником, покајнице у Црној Гори, биле у обичају и у Пећи.

¹³⁰ *Шиник*, мера од обручастог луба за запремину жита, која захвата око 15 килограма.

¹³¹ *Ашчије*, кувари који се узимају о свадбама и даћама.

леба за деленѣ г. 19; 3 саландара¹³² & 3 манастира г. 30; воска спомена на летѣргие за целѣ годин(ѣ) гр. 25. (Свега гроша) 100 (п.) 10.

(За сахрану и три парастоса укупно гр. 485 (п.) 32.

(л. 192б). — На 1847, фебруар 16, први часъ ноцы, у неделю вечерѣ, престаѣ се попѣ Петрѣ Іовановићѣ(!), унукѣ Петра Андрејѣна и упоа се у манастир пећски иза ѿлѣтара велике цркве у гробѣ свога дѣдѣ Петра Андрејѣна. Буди ему вѣчная памят.

(л. 40б). — На 1848 лето, марта 7, роди се дете Иванъ попа Петровићѣ у неделѣ вечерѣ, у сахатѣ 1 и по ноћи, по именѣ Јосифѣ.

(У часовима одмора забављали су се у старини и трговци наши песмом, приповедањем у свима његовим видовима, покуком и гатањем. Ни у томе нису они изостајали од осталог нашег народа у доба, у коме патријархални живот његов готово још ни дирнут није био. — Сопственици овог трговачког дневника записали су неколике ствари из ове области, које им свакојако дотле нису познате биле. Чули их, по свој прилици на своме трговачком путу, па хтели да изненаде друштво своје новином.)

(Над овим записивањима нема године, али сравњивањем са датираним странама јасно се види, да су из 1746 год., дакле да их је записао сам Петар Андрејевић).

(л. 193б). — (Рукопис потпуно идентичан писању његовом на л. 5а из 1746 год.).

а) 40 люди есѣ пошли & баню ѡкѣпати се, Тѣрчин 1 за динара два, 15 Грека по динарѣ, 24 Чивѣна по 4 за аспрѣ, кое чини 6 ас.....

б) Едан човекѣ имав свѣбѣм лава и козѣ и кѣпѣсовѣ галавицѣ(!), и валѣло мѣ проћи преко воде лаѣомѣ и пренети свако посе. Защо, ако ѡстави лава и козѣ заедно изеће лав козѣ, ако ѡстави козѣ и кѣпѣсовѣ главѣцѣ изеће коза. Вала расѣдити како е пренѣ.

¹³² Саландар, спомињање умрлога у манастиру или цркви за 40 дана, од новогрчке речи *σαραντα* четрдесет. Овде „3 саландара у 3 манастира“ треба разумети манастире: Пећске Патријаршије, Високих Дечана и Девича. Овом последњем су пећанци нарочито ишли и прилагали. У њему имају и свој конак.

(л. 171б). — (Рукописом, којим је увођена показана садржина из год. 1822 — 1834 (лл. 35б — 38а) отпочето је записивање гатања. Записана су ова два под насловом) — знаки человекъ:

а) Ђванъ верхъ глави естъ, телацъ — чело, близницъ — уши, ракъ — скрани, хомѣдъ — образ, лавъ — рамѣ, девица — прси, мокрош — дѣша, скорпия — пѣпакъ, стрелецъ — мисли, козиругъ — колени, водолеи — предни проходъ, риба — плесни.

б) Јанѣария 25 обрашение апостола Павла ко Господѣ. Виждъ, ако аще бѣдетъ в тои день ведрѣ, всемъ миръ добрѣ бѣдетъ, аще ли ветаръ, то ратъ по морию, аще ли магла, то скотъ пагѣба.

Св. М. Димитријевић
